

# POSTMODERN YÖNETİM ANLAYIŞININ TÜRK KAMU YÖNETİMİ ÜZERİNDE UYGULANABİLİRLİĞİ

Arş. Gör. İbrahim İRDEM  
Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü  
ibrahimirdem33@gmail.com

## ÖZ

Küresel boyutta gerek iş örgütlenmesinde gerekse kamu kesiminde fordist ve bürokratik ilkeleri reddeden ve bu ilkeleri aşma iddiasında olan enformasyon çağı yönetim anlayışının yükselmesine bağlı olarak kendisini gösteren post modern yaklaşımlar; kamuda özelleştirmeleri, pasif kullanıcı yerine aktif müşteriye esas alan tüketici-vatandaş taleplerini göz ardı etmeyen sözleşmecî devlet anlayışını, temsili demokrasi yerine halkın katılımının daha etkin olarak gerçekleştirilebileceği uzlaşma temeline dayalı bir piyasa demokrasisi anlayışını içermektedir.

Çalışmada post modern kamu yönetiminin varsaydığı esaslar doğrultusunda postmodernizmin saydığı esasların Türk kamu yönetimi çerçevesinde uygulanabilirliği tartışılacaktır. Çalışma yerli ve yabancı literatür taraması ile gerçekleştirilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Post-Modernizm, Kamu Yönetimi, Postmodern Yönetim, Türk Kamu Yönetimi

## The Applicability of Postmodern Management Mentality on Turkish Public Administration

### Abstract

Postmodern approaches which reject fordist and bureaucratic principles in both business organizations and public sector and claim the exceed those claims manifest itself depending on the rise of information age management concept. Postmodern approaches involve customizations in public sector, contracting state mentality which brings active clients instead of passive consumer, ensuring competition in public institutions and its subsidiaries, the expansion of individual and private sector spheres by depending on shrinking public space and involve market-democracy which is based on compromise and more effective public participation. Thus, it is thought that public administration would show more flexible, transparent, efficient and effective function by remaining loyal to principle of subsidiarity concept.

In this study, the applicability of postmodern principles on Turkish public administration will be discussed. The study will be carried out by domestic and foreign literature.

**Keywords:** Post-Modernism, Public Administration, Post-modern management, Turkish Public Administration

## 1. GİRİŞ

Pozitivizm, ussallık, bireysel özerklik, bilginin evrenselliği ilkelerine dayanan modern teori sanayi toplumuna bağlı olarak 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile 21. yüzyılın ilk yarısında yoğun olarak yaşanmış; ancak 1970'lerde yaşanan kapitalizm krizi sonrasında oluşan post-fordist toplumla birlikte post modern teorinin iz düşümleri yaşanmaya başlamıştır.

Küresel boyutta gerek iş örgütlenmesinde gerekse kamu kesiminde fordist ve bürokratik ilkeleri reddeden ve bu ilkeleri aşma iddiasında olan enformasyon çağı yönetim anlayışının yükselmesine bağlı olarak kendisini gösteren post modern yaklaşımlar; kamuda özelleştirmeleri, pasif kullanıcı yerine aktif müşteriye esas alan tüketici-vatandaş taleplerini göz ardı etmeyen sözleşmecî devlet anlayışını, özel sektör yönetim uygulamalarında söz konusu olan rekabetin kamu kuruluşları ve

bu kuruluşlara bağlı birimler arasında da sağlanmasını, bireyin ve özel kesim alanının kamusal alanın daraltılmasına bağlı olarak genişletilmesini, temsili demokrasi yerine halkın katılımının daha etkin olarak gerçekleştirilebileceği uzlaşma temeline dayalı bir piyasa demokrasisi anlayışını içermektedir. Böylece, kamu yönetiminin daha önceki geleneksel ve modern uygulamalarına göre daha esnek, şeffaf, etkin ve etkili biçimde yerinden yönetim ilkelerine bağlı bir anlayışla işlev göstereceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada modernlik ve postmodernlik arasındaki ayrımın ve bunların kamu yönetimi üzerindeki etkilerinin daha iyi betimlenebilmesi için öncelikle modernlik kavramı ve modernliğin kamu yönetimi üzerindeki yansımaları ele alınacaktır. Daha sonra ise güzel sanatlardan mimariye, sinemadan edebiyat eleştirisine, sosyolojiden iletişime, modadan teknolojiye kadar uzanan çok geniş bir alanda tartışılan postmodernizmin kamu yönetimi disiplini üzerine yansımaları ve Türk kamu yönetimi üzerindeki uygulanabilirliği tartışılacaktır.

## 2. MODERNLİK NEDİR VE KAMU YÖNETİMİ ÜZERİNDEKİ YANSIMASI NASILDIR?

Kıta Avrupası ve Kuzey Amerika'da 19.yy'ın ikinci yarısı ile 21. yy'ın ilk yarısında zaman dilimi olarak yoğun olarak yaşanan modernlik temel karakteristiğini kapitalizmden alan toplumsal örgütlenme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Schulte, 1986: 5-22). Chantal Mouffe'ye ise modernliğin en temel niteliği olarak demokratik devrime gönderme yapar (Mouffe, 1989 :33). O'na göre toplumda gerçekleştirilen devrimden önce gücünü ilahi kaynaktan alan ve güç kullanımını bu teolojik meşruiyete bağlayan bir prens / kral söz konusu iken, demokratik devrimle birlikte bilginin, yasanın ve kurumların yaratılması ile çok sayıda alternatiflerin ortaya çıktığı toplumda olumlu değişimlerin varlık kazandığı bir değişim söz konusu olmuştur (Mouffe, 1989 :33).

Modernizm, Ortaçağ kurumlarından uzaklaşmayı, değişimi, dönüşümü, yeni bir siyasal, ekonomik ve toplumsal yapılanmayı anlatmak için kullanılmaktadır. Bu anlamda; dinin, felsefenin, ahlakın, siyasetin ve ekonominin eleştirilmesi ile başlayan modern çağ ve özellikle "modernizm" denilen kavram, Ortaçağ'ın düşünüş tarzına ve yaşam biçimine bir tepkinin ürünü olarak ele alınabilir. Modernizm bu yüzden dolayı, "*onsekizinci yüzyılda Aydınlanma'yla birlikte Batı'da kullanılmaya başlayan... modern kapitalist-endüstriyel devletin gelişimine paralel olarak geleneksel düzenin zıddı ilerlemenin, ekonomik ve idari rasyonalizasyonun ve sosyal dünyanın farklılaşmasının vuku bulduğu bir durumu*" nitelemek için kullanılmaktadır (Sarıbay, 2001: 4-5).

Modernizm; pozitivism, ussallık, insanın özerkliği ve bilginin evrenselliği ilkelerini benimseyen bir akımdır. Modernizm ve kamu yönetimi arasındaki ilişki en iyi şekilde pozitivism ve bilimsel yönetim, nesnellik - en iyi tek yol anlayışı, belirlenmişlik ve süreç odaklılık kriterlerine (Yıldırım, 2010: 706) bağlı olarak geleneksel kamu yönetimi anlayışında, Weber'in şekillendirdiği bürokratik örgütlerde kendini açığa çıkarmaktadır.

Modernizmin *pozitivist* diğer bir deyişle *olgucu* yönü dış dünyaya ilişkin kestirimci ve açıklayıcı bilgi elde etme girişiminde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Yani, sistematik deney ve gözlem yoluyla dış dünyaya ilişkin bilgi etme amacı taşıyan olguculuk genel önermelerden oluşan kuramlar kurgulamaktadır. Evrensel yasalara ulaşma amacını güden bu kuramlar yönetimin bilimsel olarak incelenmesi bağlamında da etkili olmuştur. Pozitivizmin bir uzantısı olarak değerlendirilebilen nesnellik kavramı kanaatlerden, değerlerden uzak, gözleme ve deneye dayanan insan aklının ürünü olarak keşfedilmeye çalışılan bilgiyi gerçek bilgi olarak varsaymaktadır.

*Yönetim*, 1800'lü yılların sonunda, hukuk – siyaset gibi diğer bilim dallarından ayrı olarak incelenmeye başlanmış, yönetimin ilkelerini (principles), kapsamını (extent), sınırlarını (limits) belirleme çabaları geleneksel kamu yönetimi anlayışının ortaya çıkmasında etkili olarak modern yönetim tarzının ön safhasını oluşturmuştur. Woodrow Wilson'un 1887 yılında yazdığı *Yönetimin İncelenmesi* başlıklı makalesi, Frederick Taylor'un Bilimsel Yönetimin İlkeleri adlı eseri, Max

Weber'in bürokratik örgüt kuramı, Henri Fayol gibi yönetimi fonksiyonlara ayırarak inceleyen Luther Gulick'in katkıları modernizmin yönetsel boyuttaki bir yansıması olan ve ussallığa, verimliliğe, hiyerarşik denetime, siyaset-idare ayrılığına büyük önem atfeden geleneksel yaklaşımların kaynağını oluşturmuştur. 1938 yılında yönetim bilimciler Luther Gulick'in izinden giderek POSDCORB formülü çerçevesinde ilkelendirilen planlama (staffing), örgütlenme (organizing), personel yönetimi (staffing), yönlendirme (directing), eş güdümler (coordinating), iletişim (reporting) ve akçal yönetim olarak da adlandırılan bütçeleme (budgeting) ilkelerini yönetimin temel işlevleri olarak saymışlar ve bu ilkeleri komuta birliği, otorite, kurmay örgüt, denetim alanının sınırlılığı gibi kurallarla bir araya getirerek yönetimin ilkelerini belirlemişlerdir (Ergun, 2012: 649).

Her yerde ve her zaman geçerli olabilecek yönetim ilkelerinin varlığını dile getiren (ki bu yaklaşım bürokrasinin en iyi tek yol mottosu olarak ele alınabilir) Weberyen bürokraside siyasetten soyutlanmış bürokratik yapı; uzmanlaşma, hiyerarşik otorite, gayri şahsîlik ilkesi, kurallar silsilesi yönetimin bilimselliği ilkesi ile eylemlerini meşrulaştırmış ve yönetim siyasetten ayrı tutularak gerçekler değerlerden soyutlanmıştır (Lynn, 2001: 146-147). Bu bağlamda, aklın gereğince ortaya çıkan insan bilincinin ürünü olan bürokrasiler evrensel bir nitelik taşımaktadır.

Geleneksel toplumdan modern topluma dönüşüm sürecinin sosyo-ekonomik sonucu olarak görülen modernleşme hareketi Harvey'e göre kesin doğrulara inanç, toplumsal düzenin ussal biçimde planlanması ve bilgi ile üretimin standartlaşması olarak nitelendirilmektedir (Harvey, 1999: 709). Ussal bir düzenin ürünü olan bürokrasilerde çalışanların bürokratik örgüt içerisindeki statüleri, bu çalışanların davranışları, faaliyetleri, bu davranışlarla faaliyetlerin örgüt içindeki olası sonuçları ve diğer kurumlarla ilişkileri önceden belirlenmiş bir özellik arz etmektedir (Yıldırım, 2010: 709). Örneğin bürokrasiler makine olarak nitelendirildiğinde örgüt içerisinde çalışan insanlarda pozisyonuna sıkıca bağlı olan küçük birer dişli olarak ele alınmaktadır (Yıldırım, 2010: 709). Post modernist kamu yönetimi kuramcıları olarak bilinen Charles J. Fox ve Hugh T. Miller'in bürokrasiye ilişkin tanımları bu noktada dikkat çekicidir. Fox ve Miller'e göre bürokrasiler mekanik özelliğe sahip, determinist – belirlenimci- neden ve sonuç ilişkisine göre işleyen ussal, denetim odaklı örgütlerdir (Miller, 2006: 87). Hukuk kurallarına bağlı olarak işleyecek bu yasal-ussal bürokrasi tipi gayri-şahsîlik özelliğini barındırdığından ve siyasetten – politikadan- arınmış bir yapı teşkil ettiğinden her siyasal iktidara aynı verimlilik ve etkinlik düzeyinde hizmet sunacaktır (Eryılmaz, 2002: 709).

Modernizmin yönetsel boyuttaki bir yansıması olan modern örgütlere bakıldığında merkezden yönetim, hiyerarşiye ve kurallara sıkı bağlılık, bilimsellik, nesnellik, dikey örgütlenme ve genel yönetsel yapılanmalar gibi özellikler ön plana çıkmıştır. Modern yönetimdeki yönetim ilkelerinin evrenselliği, idare sürecinin nesnelliliği ve yoğun kurallara dayalı belirginliği modern yönetim düşüncesini veya bürokratik yönetim modelini derinden etkileyen post-modern yaklaşımda yerini farklı türde özelliklere bırakmıştır.

### **3. POSTMODERNİZM VE POSTMODERNİZMİN KAMU YÖNETİMİ DİSİPLİNİNE YANSIMALARI**

Modernlik üzerinde tartışmalar yapan yazarlara göre modernliğin bugünkü durumu konusunda görüş birliği yoktur. Örneğin Habermas modernleşmenin henüz tamamlanmadığını dile getirirken Lyotard ise modernleşme projesinin tamamlandığını söylemektedir. Diğer post-modernist düşünürlerin görüşü ise postmodernliği tarihsel bir dönem olarak görmekten ziyade dönemselleştirme yapmadan aydınlanmanın çözülen değerlerinin yerine kurulduğu yönündedir.

Post-modernizmi tarihsel bir dönem olarak ele alanlara göre –başka bir deyişle dönemselleştirenlere göre- 1970'lerde yaşanan kapitalizm krizi sonrasında post-fordist, sanayi sonrası toplum veya kapitalizm sonrası toplum post modernliğin iz düşümünün yaşandığı dönem olarak görülmektedir. Epistemoloji (bilgi kuramı) bağlamında post-modernizmi ele alanlar ise post-modernizmi aklın ve hakikatin egemenliğinin yapıbozuma uğratılmaya (deconstruction) çalışıldığı bilim anlayışı olarak ele alırlar ve post-pozitivizm ya da post-yapısalcılık gibi kavramlar kullanırlar.

Post-modernizmi modernizmin eleştirisi olarak ele alanlar modernizmin yapmış olduğu her şeyi yadsıyarak evrenselliğe karşı yerelliği, üretimin yerine tüketimi, belirlenmişliğe karşı sürekli bir belirsizlik halini, çoğulcu demokrasiyi ve üst anlatıların reddini savunurlar.

Postmodernist teorisyenlere göre Batı felsefesi bir taraftan bilim için temel teşkil ederken diğer yandan bilimi sınırlandırmakta, belli bir kalıp içerisinde hapsedmekte ve onu dogmatikleştirmektedir. Yani, ussalcılık, evrensellik ve temelcilik gibi ilkeler tarih boyunca neyin doğru olduğuna karar vermede kullanılan kıstaslar olmuştur ve bu ilkelerden vazgeçmek bilimi özgürleştirecektir.

Postmodern söylemler, modernizmi bir hayli eleştirmekte; bir başka deyişle onu günah keçisi yapmaktadır. Bunu yaparken postmodernizm, modern değerlerin yerini alacak yeni birtakım doğruluk ölçütleri geliştirmek gibi bir amacı ise barındırmamaktadır. Postmodernizme göre modernizm birey ve toplulukları kısıtlayan, onları kalıba sokan, nesneleştiren girişimler olarak algılanmaktadır.

Postmodern söylemde, genelleştirici, bütünleştirici birleşik bir postmodern toplumsal kuramdan ziyade kuramlar arasında çeşitliliklerin söz konusu olduğu farklı post-modern kuramlara değinilmektedir. Bu nedenden dolayı post-modernizm hakim ifadeler ve anlamlara karşı bir karşıt eylem olarak nitelendirilebilir. Ayrıca potmodernizm modernizmin kısıtlayıcı ve baskıcı koşullarından bir özgürleşme hareketi olarak yorumlanabilmektedir.

Yukarıda teorik çerçevesinden genel hatlarıyla bahsedilen postmodern görüşler, uygulamalar ve bilhassa toplum anlayışındaki değişimler kamu yönetimine de yansımaktadır. Bu nedenle bu bölümde postmodern anlayışların kamu yönetimi disiplini üzerinde nasıl etki bıraktığına ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

Yönetimin evrensel olarak nitelendirilen ilkelerine tepkiler ilk olarak sosyo-psikolojik yaklaşımlarla birlikte gerçekleşmiştir. Esasında modern yönetim teorisinin özünü teşkil eden sistem yaklaşımı ile ilgili önemli çalışmalar yapan Chester Bernand “*Yöneticinin İşlevleri*” adlı eserinde yönetime davranışçı bir bakış açısı getirerek yönetimin ilkelerine tepki göstermiştir. Benzer şekilde klasik yönetim düşüncesine katkı sağlayan Herbert Simon’un “*Yönetimsel Davranış*” adlı eseri sosyopsikolojik bir yaklaşım benimseyerek yönetimin değişmez ilkelerini aramanın boş bir çaba olduğunu vurgulayarak önceki dönemlerde yönetim ilkeleri olarak belirlenen prensiplerin birbiriyle ters düştüğünü ve bunların yönetim faaliyetlerinde ciddi nitelikler taşımadığını belirtmiştir.

Endüstri toplumundan post-endüstri toplumuna geçişle birlikte *bürokrasi* de *post-bürokrasiye* evrilen bir seyir izlemiştir. Bürokrasinin otoriteye dayanan sıkı kontrol sistemi; yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşen haberleşme ağı; inisiyatif almayı reddeden, belirli kurallar çerçevesinde çalışanları hareket etmeye zorlayan yapısı, merkezi yönetimin yerel otoriteler üzerindeki hakimiyeti daha esnek yapıyı işaret eden post-bürokrasiye doğru bir geçiş yaşamıştır (Özcan ve Ağca, 2010: 13). Hiyerarşiyi bireyin özgürleşmesi önünde en büyük engel olarak gören postmodern anlayış, hiyerarşik farklılıkları ortadan kaldırarak örgütsel aktörlerin karşılıklı dayanışma ve ortak güven üzerine kurulu etkileşimini temel alan, rol tanımına göre oluşturulmuş sosyal sistem yerine örgütte değerlerin paylaşıldığı, emir komuta silsilesi yerine liderlik ve ikna faktörünü öne çıkaran, kapalılık yerine bilgi paylaşımına önem veren, terfi ve değerlendirmelerde katı objektif kriterler yerine performansı esas alan post-bürokratik yapıları ortaya çıkarmaktadır (Özcan ve Ağca, 2010: 13-14).

Yirmi yüzyıla gelindiğinde teknoloji, bilimsel bilgi, enformasyon, iletişim alanında gerçekleşen çarpıcı değişimler sanayi toplumunun yasal ussal bürokrasisini aşındırarak sonuçlara yönelmiş yapısı ile üretken bir bürokrasi inşa etmeye çalışmış; kurallara, mevzuata ve hiyerarşiye bağlılık yerini esneklik ve şeffaflık ilkelerine bırakmıştır. Yerinden yönetilen ve katı bürokratik mekanizmaların sekteye uğradığı bir anlayış çerçevesinde halkın katılımının sağlanabileceği, uzlaşma temeline dayalı, bürokrasi yerine görev örgütlenmeleri ya da geçici örgütlenmelerin tercih edildiği

kamu yönetiminde sivil toplumun güç kazanmasını savunan, çoğulculuğa, bölünmeye, büyük toplumdan ziyade topluluklara değer veren bir yönetim anlayışı önem kazanmaya başlamıştır.

Kamu yönetimi, 1990'lı yıllar itibariyle PAT-net adlı topluluk (Public Administration Network) ve ona bağlı ATP dergisi (Administrative Theory and Praxis) etrafında bir araya gelen Amerikalı akademisyenlerin başını çektiği yeni bir entelektüel eğilimle karşılaşarak söylem odaklı bir anlayışın gelişmesine tanık olmuştur (Özcan ve Ağca, 2010: 10). Özellikle 1995 yılına gelindiğinde Fox ve Miller, '*Postmodern Kamu Yönetimi: Söyleme Doğru*' adlı çalışmasıyla kamu yönetimine yeni bir bakış açısı kazandıran iki önemli isim olmuşlardır. İki bölümden oluşan eserlerinin ilk bölümünde geleneksel kuramı eleştiren yazarlar kamu yönetiminin artık post-modern bir çevrede işlerlik kazandığı ifade ederek bir söylem geliştirme arayışı içerisine girmişlerdir. Çalışmalarının ilk bölümünde söylem oluşturmanın gerekçelerinden bahseden yazarlar eserlerinin ikinci bölümünde ise Habermas'ın modernleşmenin henüz tamamlanmadığı ve tamamlanması gerektiği fikrinden hareketle söylem geliştirmeye çalışmışlardır.

Temel söylemleri toplumda ilgili olan tüm grupların eşitlikçi bir anlayış içerisinde politika yapımına katkı sağlaması olan düşünürlerin temel tezini ise Batı demokrasisinin artık işlemediği fikri oluşturmaktadır. Fox ve Miller'e göre Batı demokrasisi artık ne temsili ne de demokratik bir özelliğe sahiptir. Döngüsel demokrasiye dayanan; temel temsilcileri Wilson, Taylor ve Weber olan Ortodoks Kamu Yönetimi Fox ve Miller'e göre ölmüştür.

Yazarların döngüsel olarak nitelemede bulunduğu klasik demokrasi modeli altı temel varsayıma sahiptir (Fox ve Miller, 1995: 15).

- ✓ Halk ne istediğini ve neye ihtiyaç duyduğunu bilmektedir,
- ✓ Yarışan adaylar alternatif ihtiyaç ve istek paketleri sunarlar,
- ✓ Halk kendisine en uygun pakete oy vererek bir temsilci seçer,
- ✓ Seçilenler kamunun tercihine ilişkin ön görüde bulunarak yasa hazırlarlar,
- ✓ Halk seçmiş oldukları temsilcilerinin faaliyetlerini özenle takip etmekte ve isteklerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini denetlemektedir,
- ✓ Halk sonuçtan memnun ise aynı kişilere oy verir, memnun değilse kendisi için daha uygun olanı seçer.

Fox ve Miller içinde yaşadığımız postmodern dönemin bu döngüsel modeli sorunlu hale getirdiğini söylemektedir. Onlara göre siyaset artık sembolik olarak yapılmaktadır. Siyasetin sembolik olarak yapılmasının temel sebebi de medyadır (Fox ve Miller, 1997: 64-66). Medya tüketimciliği postmodern hiper gerçeklik ortamında kelimeler, işaretler, semboller üretmekte; böylece siyasette artık siyasal figürler önem kazanmaktadır. Bir başka ifade ile, toplum yerelleşerek bütünsellik yerine ayrıklaşmaya, parçalanmaya başlamakta göreceliliklerin söz konusu olduğu bir durum var olmaktadır. Bu özelliklere sahip postmodern toplumlarda demokrasi döngüsü işleyememektedir. Çünkü (Fox ve Miller; 1995:16);

- ✓ Halkın talep ve ihtiyaçları manipülasyona uğramaktadır,
- ✓ İmge ve görüntü *gerçekten* daha önemli bir hâl kazanmıştır,
- ✓ Toplumdaki çoğunluk oy kullanmamaktadır. Kullanan kısım ise ihtiyaç paketlerine oy vermek yerine tek bir konuda oy vermeyi yeğlemektedir,
- ✓ Halkın ihtiyaç ve taleplerinden ziyade çıkar gruplarının ve lobicilerin istekleri yerine getirilmektedir,
- ✓ Oy kullananlar kimi seçtiklerinin dahi adını bazen bilmemektedir,
- ✓ Performansları değerlendirilmeksizin temsilciler yeniden seçilebilmektedir.

Fox ve Miller bu tür problemlerin çözümü için Amerikan kamu yönetiminde iki tür seçeneğin üretildiğini belirtmektedir. Bu iki seçenek anayasalcılık (constitutionalism) ve komünüteryanizmdir (toplumculuk). Anayasalcılık, kamu yönetimini anayasanın temel ilkesini yaşama geçirmede araç

olarak görürken; komünütaryanizm ise vatandaşların devlet yönetiminde inisiyatif alması üzerine kurgulanmıştır (Fox ve Miller; 1995: 25-38). Fox ve Miller'in bu sorunları aşmaya yönelik görüşü ise demokrasinin işlemediği varsayımından hareketle söylem kuramı (discourse theory) geliştirilmesi yönündedir. Fox ve Miller, gerçekliğin dille kurulacağından hareketle, toplumdaki herkesin eşit ve sınırsız yer alabileceği, toplumun her kesiminin temsil edilebileceği, bütüncülüğe karşı parçalanmışlığı, bireyciliği ve çoğulculuğu esas alan politik bir söylem geliştirmeyi amaçlamıştır (Özcan ve Ağca, 2010: 11). Yazarlar, kamu yöneticilerinin kamu yararını düşünen yurtseverlerle birlikte politika ağlarında, kuruluşlar arası konsorsiyumda, adhokrasilerde ve görev güçlerinde proaktif katılımlarını sağlamayı niyet edinmektedirler (Fox ve Miller; 1995: 78).

Söylem kuramı postmodern dönemdeki demokratik bir toplumda kamu politikalarının (public policies) nasıl inşa edilmesi gerektiği üzerinde de durmaktadır. Kamu politikalarının üretilmesinden önce manipülasyonun frenlenebileceği, gerçeklerin tartışılabilirliği, özün önem kazandığı bir tartışma ortamının yaratılması amaçlanmaktadır. Çünkü kişilerin istek ve ihtiyaçları medya tarafından manipüle edildiği için artık bireylere ait değildir. Hiper gerçekliğin kendini gerçek olarak belirlediği toplumda imaj özün önüne geçmiş, politikada fikirlerden ziyade semboller varlık kazanmıştır. Böyle bir durumda da öznenin ölmesi gerekçesi ile demokrasi tanımında söz konusu olan halkın halk tarafından yönetilmesi görüşü geçerliliğini yitirmiştir (Fox ve Miller; 1995: 39).

Fox ve Miller özgün bir katılımı benimsediğinden bürokrasi yerine 'kamu *enerji alanları*' sözcüğünü kullanmışlardır ve bu enerji alanlarında kamu politikası üretim aşamasını *rasyonel bir analiz* olarak görmekten ziyade *anlamların elde edilmesi* süreci olarak değerlendirmektedir. Habermas ve Arendt'in çalışmalarından ilham alarak ortaya attıkları '*kamusal alan*' terimi ile vatandaşlarla ilgili tartışma, müzakere, anlaşma ve eylemlerin geçtiği kurumsal sınırlarla çevrili söylem arenasını işaret ederken '*enerji alanı*' ile de politika yapmada rasyonel analizden ziyade 'alandaki anlamı yakalamayı' işaret etmektedirler (Özcan ve Ağca, 2010: 12).

Habermas'ın kamusal alan düşüncesinden etkilenen yazarların Habermas'la ayrıldıkları noktayı konsensüs yerine sürecin kendisine atıfta bulunmaları oluşturmaktadır. Bir diğer deyişle Fox ve Miller'a göre bir konsensüse varmak yerine ya da sonuçtan ziyade sürecin kendisi önemlidir. Miller 2000 yılında kaleme aldığı Rasyonel Söylem'e ilişkin makalesinde, söylemi öznelere arası, durumsal, açık uçlu olarak betimlemekte, akabinde ise konsensüsün bir zorlama yada stratejik bir dışlamaya bağlı olarak gerçekleştiğinden bahsetmektedir (Miller, 2000: 90). O'na göre kamusal söylemde otoriter bir karar yoktur, bu otoriter dayatmanın yerine toplumda farklılık arz eden dinlenmeye değer sesler ve eğilimler vardır (Miller, 2000: 90).

Bürokrasinin yerine kullanılan enerji alanlarında anlamların sağlıklı bir şekilde elde edilmesi ve geçerli bir söylem oluşturmak için dört temel koşul gerekmektedir. Bunlar (Fox ve Miller, 1995: 120).

- a) Katılımcıların birbirine güveninin sağlanması amacıyla yönelik olarak dürüstlük ya da samimiyet,
- b) Tartışmanın belirli bir sorunla ilgili olması için niyetlilik,
- c) Üst düzey bir katılımın sağlanması için isteklilik,
- d) Özsel katkı (substantive contribution)

Fox ve Miller'in toplumsal inşacılık (constructivism) görüşü de söylem kuramının ontolojik duruşunu oluşturması bağlamında önemli bir işleve sahiptir. Her iki yazarın da toplumsal inşacılık görüşlerinin temel çıkış noktasını Fransız filozof Merleau-Ponty'nin beden-özne kavramsallaştırması oluşturur. Beden-özne kavramsallaştırmasının temel özelliği gerçekliğin toplumsal olarak inşa edildiği sonucuna bizi götürmesidir. Bu kavramsallaştırmayı sadeleştirirsek; Merleau-Ponty bizi dış dünyaya bağlayan bedeninin bilinç öncesinde dahi anlam ürettiği üzerinde durur. Burada asıl önemli olan nokta beden ile dış dünya arasında ilişki kurmaktır. Gerçeklik toplumsal olarak inşa edildiği için toplumsal kurumlar şeyleştirilemez. Dolayısı ile toplumsal gerçeklikleri değiştirme görevi de projesi olan

bireylere ait olmaktadır. Burada şeyleştirme (reification) ifadesinden kasıt toplum tarafından yaratılmış olan sosyal kategorilerin, maddi dünyada var olan değişmez somut nesnel gerçekler olarak görülmesidir. Şeyleştirme Fox ve Miller'in kamu yönetiminde gözlediği en önemli sorunlardandır. Fox ve Miller örgütlerin şeyleştirilerek insan gibi özellikler atfedildiğini, örgütsel amaçların bireysel amaçlar potasında eritildiğini ve örgütsel gerçekliklerin üstünün örtüldüğünü söylemektedir (Fox ve Miller, 1995:8).

Postmodernizmin önemli bir özelliği olan hakikatin tekliğine inanmama (realitenin tekliğini reddiye) özelliğinin kamu yönetimindeki karşılığına tekabül eden sivil toplumculuk postmodernizmin kamu yönetimi disiplinine önemli bir izdüşümüdür. Bu sivil toplumculuk fikri post-modernizmin tabiatında var olan farklılık ve çeşitlilik kavramlarından hareketle birbirinden farklı toplumsal grupların bir araya gelmesi mottosundan beslenmektedir. Fox ve Miller'e göre toplumda post-modern koşullar nedeniyle büyük kültürler erimekte onların yerini ise birbirinden farklı olan küçük gruplar almaktadır (Fox ve Miller, 1995:8-7). Dolayısı ile Fox ve Miller'in bu görüşünden hareketle çok sayıda kültürden birisinin baskın olması durumunda diğer kültürler dışlanacağı için çok kültürcü yaklaşımın kamu kurumlarını revize etmesi fikri postmodern kamu yönetiminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Böylece farklı dil, din, cinsiyet ve ırk gibi özelliklere dayanarak bölünen toplumun, kamu kurumlarında eşit temsili postmodern anlayış esasına göre değerlendirilmelidir.

Postmodernist ideologlarca geliştirilen öznenin ölümü anlayışı kamu yönetimi bağlamında kamu örgütünün gücünün azaldığı bir duruma denk düşmektedir. Çünkü bu ideologlara göre örgütsel yaklaşımın temel itici gücü sanayileşme olgusudur. Dolayısı ile örgütsel yaklaşım ussallığı, verimliliği ve araçsallığı vurguladığı için kamu politikası bürokrasinin üst yönetim kadrolarınca belirlenir ve bir statik durumu yansıtır (Jun, 2006: 22). Bu yüzden dolayı post modernist ideologların üzerinde çalıştığı konu kamu hizmetlerinin yeniden tanımlanmasına ve geleneksel devlet örgütlenmesi dışında bu tür hizmetlerin nasıl yerine getirileceğine ilişkindir. Bu şekilde görüş beyan eden ideologlara göre devlet ya da örgütler inanış kalıpları ile çerçevesi çizilmiş tarih içerisinde yaratılmış yapılardır. Bu nedenden dolayı da bu yapılanmalar toplumsal tartışmaya açılmalı, gerekirse toplumsal ihtiyaçlar ekseninde yeniden yaratılmalıdır.

Postmodernist bakış açısının kamu yönetimi üzerindeki bir diğer yansıması çoğulculuk, çok yöntemcilik ve müzakereci bir yönetim anlayışına ilişkindir. Bu çok yöntemliliğe ve çok sesliliğe ilişkin yansımalar üst anlatılara karşı olmak olarak da nitelendirilebilir. Üst anlatılara karşıt olmak hiçbir bakış açısını ayrıcalıklı olarak görmeme olarak tanımlanabilir. Farmer'e göre birbirine zıt ve çelişkili söylemler ya da yaklaşımlar kamu yönetiminde bir enerji yaratmaktadır (Farmer, 2001: 475).

Postmodernizmin uzmanlaşma karşıtlığı bakış açısı rasyonelliğin bir eleştirisi olarak kamu yönetiminde yer edinmektedir. Postmodernistlerin rasyonaliteye yüklediği eleştiri araçsal ilişkilerin başka her türlü iletişimin yerini alması gerekçesi ile yabancılaşma üzerine kuruludur (Yalçın, 2010: 326). Modernizmin yarattığı bir kavram olarak değerlendirilen aşırı ussallık modern örgütlerde önceden belirlenmiş davranış kalıplarını örgüt içerisindeki çalışanlara dikte etmesi gerekçesi ile post modernlerce tenkit edilmektedir (Yalçın, 2010: 326). Onlara göre uzmanlaşma anlayışı vatandaşları pasif bir varlık olarak görmektedir. Buna ek olarak postmodernler, rasyonelliğin toplumda genel ilkeler ve teknikler yaratması nedeniyle toplumda herhangi bir sorun olması durumunda demokratik yollara başvurulmadan bu sorunların çözümü gerçekleştirilmeye çalışılmasından dolayı ussallıkla demokrasi arasındaki olumsuzluktan bahsederler (Yalçın, 2010: 326)..Postmodernistler kamu yönetimi disipliniinde ussallıktan ziyade hayal gücünün var olması durumunda bürokratların ya da kamu yöneticilerinin kapasitelerini geliştirmeye çalışacağını ve risk alarak kayda değer atılımlar yapabilecekleri görüşünden hareketle hayal gücü ile liderlik veya stratejik yönetim arasında sıkı bir ilişki kurmaktadır (Frederickson vd., 2012: 156).

Postmodern düşünce, bilgiye ilişkin modern olgucu yaklaşımlar yerine, son derece göreceli birtakım alternatifler sunmaktadır. Postmodern söylemin olguculuğu inkârı, yönetim boyutunda ele alındığında modern yönetim düşüncesinin veya bürokratik yönetim modelinin temelden sarsılmasına

yol açmaktadır. Dolayısı ile Wilson'un idare-siyaset ayırımına, Taylor'un bilimsel yönetim anlayışına ve Weberyen bürokrasi kuramına dayanan üst anlatılardan vazgeçilmesi gerektiği fikri postmodern kamu yönetimi bağlamında değerlendirilmektedir (Okçu, 2003: 109).

Postmodernist görüş benzerliklerden çok farklılıkları, evrensellikler yerine aşırı çoğulculuğu, bütüncül yaklaşımlar yerine bölünmeyi ön plana çıkardığı için, toplumun diğer ögelerinde olduğu gibi yönetsel yapısında da bir dönüşüm söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan kamu yönetiminde merkezîyetçilikten yerelliğe doğru yer değiştiren, yerinden yönetimi, yatay örgütlenme biçimini ve esnek uzmanlaşmayı ön plana çıkaran, genel birimler yerine ayrıksı yapıları, geçici ya da kendiliğinden oluşan (*ad hoc*) yapılanmaları gündeme getiren bir anlayış söz konusudur (Saran, 2004: 15).

Toplumu dilin kullanımı aracılığı ile kurulan ve aynı zamanda dil aracılığı ile anlaşılabilen bir anlam ağı olarak kurgulayan post modern kurama göre post modern örgütler de dilsel açıdan değerlendirilmektedirler. Yumuşak bir hiyerarşik düzenin var olduğu bu tip örgütlerde örgütün belirli koşul ve durumlara göre işlerlik gösterebileceği bir yapıdan bahsedilmektedir. Bu yapı içerisinde var olan örgütlere dilsel açıdan bakılarak organizasyonların ya da kurumların *gerçekliklerin* belirleyicisi değil, dil oyununun ürünü olduğu ileri sürülmektedir (Murphy, 1989: 127-151). Üstün ve nesnel duruş fikrini reddeden, evrensel zorunluluklar yerine durumsal koşullara göre işleyen post modern örgüt yapılanması yerinden yönetimi ön plana çıkaran ad hoc örgütlenme biçimlerine yer vererek sorunların çözümünde merkezîyetçi bir anlayış yerine yerel ihtiyaçları baz alan bir çözüm mekanizmasını savunmaktadır.

Buraya kadar anlatılanlardan yola çıkarak postmodernizmin kamu yönetimine yansımaları daha genel bir terimle ifade etmek gerekirse *yönetişim* kelimesini kullanmak yerinde olacaktır. Yönetişim kavramı ile anlatılmak istenen temel düşünce ise kamu politikalarının alınmasında ve uygulanması sürecinde halkın temsilcisi olan seçilmiş politikacılardan ziyade toplumda farklılıkları ve çeşitlilikleri barındıran sivil toplum kuruluşlarının, yerel oluşumların ön plana çıktığı bir yönetim biçiminden bahsedilmektedir. Bu şekilde amaçlanan şey planlılığı, belli yöntemlere dayalı rasyonel sistemi lağvedip yerine kamu politikası alımında ve uygulanışında uzlaşıya dayalı bir sistemi tesis etmek olarak nitelendirilebilir.

Karmaşık ilişkilerin söz konusu olduğu, örgütteki bireyler arasındaki ilişkilere ve iletişime önemli görevler atfedilen post-bürokratik örgütlerin sınırları post-modern dönemde oldukça belirsizleşmiştir. Özellikle 1960 ve 70'ler sonrasında devletin küçültülmesi yönündeki uygulamalar karşımıza işletme tarzı yönetim türlerini çıkarmıştır. Dolayısıyla, sayıları artan çok sayıda örgüt kamu örgütlerinin egemen konumuna büyük tesirde bulunmuş ve bu durum kamusal örgütlerin hem sınırlarına hem de işlevlerine ilişkin önemli zedeleyici unsurlara yol açmıştır. Kamu örgütlerindeki özelleştirme politikaları, özel örgütlerle sözleşmeye dayalı ilişkiler, yerinden yönetim ilkesinin artan önemi, müşteri memnuniyetine verilen önem ve performans denetimi şeklindeki gelişmeler örgütlerin önceden belirlenmiş kıstaslara göre hareket etmesini engellemiş böylece post modern kuramın kamu yönetimi üzerindeki yansımalarına ışık tutmuştur.

#### 4. POSTMODERNİZMİN TÜRK KAMU YÖNETİMİ ÜZERİNE UYGULANABİLİRLİĞİ

Türkiye'de 1980'li yıllarla gündeme gelen yeni sağ ve yaşanan sosyo-ekonomik ve kültürel değişim hem siyasette hem de kamu yönetiminde de birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Türk kamu yönetiminde 1980 sonrasında 'yeniden yapılanma' kavramı en sık kullanılan kavramlardan biri haline gelmiştir. Özellikle kamu yönetiminin daha etkili ve daha verimli kılınması için yeniden düzenleme çalışmaları 'idari reform' kavramı ile özdeşleştirilmiştir. İdarede reforma ilişkin yapılan tüm reformlar klasik kamu yönetimi anlayışının yetersizliklerini elimine etmeye yönelik gerçekleştirilmiştir. 1980'li yıllardan sonra etkisini gösteren değişim hareketinin kavramsal karşılığını esasında yeni kamu yönetimi anlayışı oluşturmuştur. Yeni kamu yönetimi anlayışı kamu sektöründe



tıpkı özel sektör örgütlerindeki gibi rekabetin öneminin artırılması çabalarını, kamu sektöründe de özel sektör yönetim tekniklerinin uygulanmasını, kaynakların kullanımında disiplin ve tutumluluğu, halkın tüm kesimlerini kucaklayan bir kavram olan yönetişimi, şeffaflığı (açık enformasyon kanallarının kullanılması), vatandaşın müşteri olarak görüldüğü bir anlayışı, farklılığı esas alan mal ve hizmet üretimini, performansa bağlı bir kontrol sistemini ve ücretlendirmeyi içermektedir. Esasında kamu yönetiminin geçirdiği değişim çizgisinin *yeni kamu yönetimi anlayışı* ile uzantılı olması ve YKY'nin pek çok özelliğinin postmodernizmin yönetim alanındaki yansımalarına ışık tutması postmodern kamu yönetiminin yeni bir şey söylemekten ziyade olanı güncellemesini beraberinde getirmektedir.

YKY anlayışı ile çok sayıda benzer özellik gösteren postmodernizmin Türkiye'de bürokratik elitizm zihniyetini değiştirdiği ve bürokratik elitlerin bürokrasi içerisindeki konumunu aşındırdığı iddia edilebilir. 1980'li yıllardan itibaren yönetim kavramının teorik alandan pratik alana uygulamaya geçmeye başlaması ve buna bağlı olarak 'öteki' olarak nitelendirilebilecek aktörlerin karar alma sürecine katılımının artması bürokratik elitlerin konumu oldukça sarsmıştır. 1980'li yıllardan günümüze, bürokrat-aydın elit kesime rağmen din, tarih, kültür, gelenek gibi değerler ön plana çıkmaya başlamış, merkeze karşı yerellik, ulusal kimliğe karşı etnik/dini kimlikler, hiyerarşiye karşı yatay yönetim ilişkileri ön plana çıkmaya başlamıştır.

Postmodern dönemin kamu yönetimi esnek, ağ yapılı, e-bürokratik olarak örgütlenmektedir. Kamu yönetiminde postmodern dönem olarak nitelendirilebilecek paradigma değişimi kamu denetimi açısından da birtakım değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Kamu yönetiminin denetlenmesinde performans, süreç analizi, etkililik, verimlilik, kalite gibi unsurların kamu yönetiminin denetimi konusunda da birtakım değişiklikler yarattığı söylenebilir. Ombudsman yönetimi aslında post modern kamu yönetimi ile gündeme gelen yönetim yöntemlerini içermektedir. Türkiye'de 2012 yılında kurulan ve 2013' de şikâyet almaya başlayan ombudsmanlık kurumu da postmodern kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde değerlendirilebilir.

Türkiye'de devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkilerin geçmiş dönemlerdeki sıkıntılılarına rağmen, son 10 yıl içerisinde sivil topluma yönelik olarak önemli reformlar yapıldığı, devletle STK'lar arasında diyalog ve işbirliği tesis etmeye yönelik yeni mekanizmalar oluşturulduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen bu düzenlemelerle kamu hizmetlerinin sağlanmasında ve politika oluşturma sürecinde işbirliğinin tesis edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ancak Türkiye'de hızlı değişim sürecine girildiği göz önüne alındığında, Türkiye'deki nüfusa oranla STK sayısının düşük olduğu, Türk halkının genelinin sivil toplum hareketinden düşük kaldığı karşımıza çıkmaktadır. Bu da postmodern anlayışın ve yeni kamu yönetimi anlayışının "yönetişim" boyutunun gedik kalmasına neden olmaktadır.

Türkiye'de kamu yönetiminin temel sorunları (kuralcılık ve sorumluluktan kaçma, merkeziyetçi eğilimin fazla olması, bürokratik kırtasiyecilik, aracılık vb.) ile birlikte yönetişimin, sivil toplumun yeterli düzeyde tesisinin gerçekleşmediği düşünüldüğünde kamu yönetiminde postmodern anlayışın doğrudan bir şekilde uygulanamadığını ancak bunun lineer bir şekilde belirli politika çıktılarında görülebileceğini söyleyebiliriz.

#### 4. SONUÇ

Kamu yönetiminde postmodernist anlayış olguculuk (pozitivizm) ve objektif toplum biliminin anti tezi olarak düşünülebilir. Postmodernistler modernizmin pozitivist, rasyonel bakış açısını eleştirerek modernizmin egemen değerlerini temelden sarsmışlar, bütünlleştirici yaklaşımlar yerine bölünmüş veya parçalanmış bir yapıyı, çoğulculuğu, yerel unsurları ön plana çıkararak tıpkı toplumun diğer öğelerinde söz konusu olan değişimler gibi yönetim konusunda da önemli bir değişimi ortaya çıkarmışlardır. Bu değişim süreci içerisinde de geleneksel kamu yönetimi anlayışı değişime uğrayarak daha esnek üretim yapısına sahip, hiyerarşinin azaldığı, karar alma mekanizmasında katılımın desteklendiği, örgütsel güven, örgütsel kültür gibi kavramlar üzerinde odaklanılan; durumsal zorunluluklara göre hareket eden, nispeten daha küçük ve daha karmaşık hale gelen, sınırlarının belirsizleştiği örgütlerin varlık kazandığı bir yönetim anlayışı ortaya çıkmıştır.

Postmodernizm bir yandan özelleştirme, vatandaş odaklı yönetim, sözleşmecî devlet anlayışı, özel alanın kamusal alana göre genişletilmesi gibi anlayışları ön plana çıkararak kamu yönetiminde katılımcılığı, şeffaflığı, etkinliği ve etkililiği artırıcı olumlu katkılar sunarken diğer yandan da merkezden merkezkaçı, evrenselden yerele, topluluktan toplumun bölünmesine, ayrımcılığa ve hatta ulusal birliğin bozulmasına kadar giden tehlikeli sonuçlara da gebe olabilmektedir.

Rekabeti artıracığı gerekçesiyle özendirilmeye çalışılan ve dünyanın pek çok ülkesinde tartışılan özelleştirme uygulamalarının da çoğu ülkede istenilen sonucu vermediği görülmektedir. Özel örgütlerde karşılıklı etkileşim ve yardımlaşma çerçevesinde cereyan eden ilişkilerle misyon ve vizyon odaklı değerlerin tamamen kamu örgütlerine aktarmanın zorluğu da düşünüldüğünde kamu yönetimini etkileyen postmodern görüşlerin pratikte bir uygulama sıkıntısı içinde olduğu; etkinliği/etkililiği/ekonomikliği ve şeffaflığı sağlamada her zaman istenilen sonuçları vermediği görülecektir.

## KAYNAKÇA

Aykaç, B.; Durgun, Ş. ve Yayman, H. (2012). *Türkiye’de Kamu Yönetimi*. II. Basım. Nobel Yayın. Ankara

Eryılmaz, Bilal (2002). *Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*. Alfa Basım Yayın. İstanbul.

Farmer, D. John. (1997). *Deridda, Deconstruction and Public Administration*. American Behavioral Scientist. Vol. 41 Nu: 1.

Farmer, D. John. (2001). *Mapping Anti-Administration: Introduction to the Symposium*. *Administrative Theory & Praxis*. Vol.23 No.4.

Feyerabend, Paul K. (1991). *Özgür Bir Toplumda Bilim*. (çeviren Ahmet Kardam). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.

Feyerabend, Paul K. (1995). *Akla Veda*. (çeviren. Ertuğrul Başer). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.

Fox, Charles J. (1996). *Reinventing Government as Symbolic Politics*. Public Administration Review. Vol.56. Nu.3.

Fox, Charles J. ve Miller, Hugh T. (1997). *The Depreciating Public Policy Discourse*. American Behavioral Scientist Vol.41. Nu. 1.

Fox, Charles. J. and Hugh T. Miller. (1995). *Postmodern Public Administration: Toward Discourse*. Sage Publications.

Frederickson, H. Geoge, Smith Kevin B. ve diğerleri (2012). *The Public Administration Theory Primer*. Second Edition. Westview Press, .USA.

Harvey, David (1999). *Postmodernliğin Durumu*. (çeviren: Sungur Savran). Metis Yayınları. İstanbul.

Jun, Jong S. (2006). *The Social Construction of Public Administration: Interpretative and Critical Perspectives*. New York State University Press. Albany.

Lynn, Laurence E. (2001). *The Myth of the Bureaucratic Paradigm: What Traditional Public Administration Really Stood for*. Public Administration Review, Vol. 61 / 2 March- April.

- Miller, Hugh T. (2000). *Rational Discourse, Memetics and the Autunomous Liberal-Humanist Subject*. Administrative Theory. Praxis. Vol. 22. Nu.1.
- Miller, Hugh T. ve Fox, Charles J. (2006). *Postmodern Public Administration*. M. E. Sharpe, New York.
- Mouffe, Chantal (1989). *Radical Democracy: Modern and Postmodern ?*. (translated by P. Holdengraber). Social Text.
- Murphy, J. W. (1989). *Postmodern Social Analysis and Criticism*. USA. Greenwood Publishing Group.
- Okçu, Murat. (2003). *Postmodernizm ve Kamu Yönetimi*. Muhittin Acar ve H. Özgür (Editörler). Çağdaş Kamu Yönetimi. Nobel Yayınları. Ankara.
- Özcan Kerim ve Ağca Veysel. (2010). *Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri*. Amme İdaresi Dergisi. Cilt 43. Sayı 3. Eylül.
- Özer, M. Akif (2015). *Yeni Kamu Yönetimi*. Yenilenmiş 3. Baskı. Gazi Kitabevi. Ankara
- Saran U. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*. Atlas Yayıncılık. Ankara.
- Sarıbay, Ali Yaşar (2001). *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*. Alfa Yayınları. İstanbul.
- Schulte- Sass, Jochen. *Modernity and Modernism, Postmodernity and Postmodernizm: Framing the Issue*. Cultural Critique, 5, (Win. 1986-1987)
- Yalçın Lutfi.(2010). *Kamu Yönetimi Kuramları: Yönetimbilimsel Bir Değerlendirme*. Ankara.
- Yıldırım, Murat (2010). *Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi*. Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi.